

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВАЛЮТНОГО РИНКУ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах досить гостро стоїть питання щодо повної розробки та удосконалення наукових основ формування та реалізації регулювання національного валютного ринку, адже його наслідки мають глибокий вплив на економіку та світові господарські зв'язки. Інтеграція України у сучасне світове співтовариство визначає необхідність вдосконалення функціонування внутрішнього валютного ринку як механізму забезпечення взаємозв'язку між вітчизняною та світовою економікою.

Останні події в світі демонструють важливість впливу валютної сфери на економіку. Розвиток кризи в світовому масштабі показав наскільки тісно переплітається валютна та фінансова сфера, наскільки синхронізованими в часі можуть бути процеси, що відбуваються в них, наскільки глобальним може бути їх географічне поширення і який при певному збігу обставин може бути масштаб їхнього впливу на основні сфери економічної діяльності.

Слід зазначити, що криза ставить під серйозний сумнів спроможність ринкової системи до саморегулювання без масштабного втручання держави, що надало привід окремим експертам цілком серйозно говорити про фактичний колапс ринкової економіки.

Згідно неокейсіанської моделі, що характеризує необхідність державного регулювання господарських процесів, починають активно конкурувати погляди, які визнають принципову можливість саморегулювання господарства на основі «природних» економічних та ринкових процесів.

В сучасних умовах з'являється необхідність проведення узгоджених дій, координації економічної, зокрема валютно-кредитної і фінансової, політики держав. Звідси спроби знайти оптимальне поєднання ринкових механізмів, національного і міжнародного регулювання, компроміс між національними і загальними інтересами країн.

В умовах швидкого розвитку інтернаціоналізації та глобалізації економічних процесів валютний фактор виступає одним з основних елементів розвитку світової економіки. Процеси, що відбуваються у валютній сфері, формуються під дією великої кількості економічних та політичних чинників міжнародного, а також внутрішнього характеру.

Валютний та фінансові ринки носять глобальний та інтернаціональний характер. Швидке переміщення величезних фінансових ресурсів між різними країнами здійснюється шляхом використання сучасних технічних можливостей.

Сучасний міжнародний платіжний оборот, пов'язаний з оплатою грошових вимог і зобов'язань юридичних і фізичних осіб різних країн, обслуговується валютним ринком.

Валютний ринок є однією з головних форм забезпечення світових господарських зв'язків, виконуючи по суті функції міжнародної грошової системи та сприяючи здійсненню міжнародних інвестицій та торгівлі.

Розбудова повноцінного валютного ринку та ефективна організація валютних відносин в Україні визначаються необхідністю їх належного регулювання з боку держави. Одне з ключових місць у цьому процесі належить механізму реалізації валютної політики, що охоплює всі необхідні важелі впливу на валютні відносини і є одним із найважливіших елементів у загальній системі заходів щодо підтримання макроекономічної стабільності в країні, стимулювання економічного зростання та підвищення добробуту населення.

Головним елементом валютної політики слід вважати валютне регулювання – діяльність держави та уповноважених нею органів, спрямована на регламентацію міжнародних розрахунків і порядку здійснення операцій з валютними цінностями.

Залежно від виду використовуваних державою у процесі валютного регулювання інструментів валютне регулювання може бути прямим або опосередкованим. Пряме валютне регулювання полягає в корекції поведінки суб'єктів ринку через застосування обмежувачих законодавчих актів і втручання органів виконавчої влади. Опосередковане валютне регулювання полягає у використанні економічних, зокрема валютно-кредитних, методів впливу на поведінку економічних агентів ринку. Переважання прямих чи опосередкованих засобів валютного регулювання визначають, таким чином, його характер – адміністративний або ліберальний.

В умовах сучасної світової кризи Національний банк України, як головний виконавчий орган валютного регулювання, використовує жорстке адміністративне валютне регулювання задля обмеження відтоку капіталів за кордон та паралельного підтримання пропозиції валюти на внутрішньому ринку.

З початком розгортання світової фінансової кризи Україна була абсолютно не підготовленою до серйозних впливів зовнішніх кризових явищ по причині паралельного розгортання внутрішніх економічних та політичних кризових явищ.

Задля мінімізації дефіциту іноземної валюти та зниження девальваційного тиску на гривню впродовж 2008-2011 років Національний банк України проводив активні валютні інтервенції та активізував роботу з диференціації валютних резервів.

Кризові тенденції привели до суттєвого звуження міжбанківського валютного ринку – обсяг операцій з купівлі-продажу валюти зменшився на чверть. При цьому спостерігалось скорочення валютних надходжень на користь резидентів, що спричиняло зменшення пропозиції валюти на міжбанківському валютному ринку. Водночас відбулося збільшення переказів іноземної валюти нерезидентів для погашення раніше отриманих від них кредитів. Це збільшувало дефіцит іноземної валюти на міжбанківському ринку України, а також посилювало вразливість гривні і збільшувало амплітуду коливань її обмінного курсу.

З середини лютого 2010 року міжбанківський валютний ринок України демонструє наочні ознаки стабілізації. Вибір режиму валютних курсів залежить від того, яку мету переслідує економічна політика. В

ситуації, коли основною метою ставиться досягнення повної зайнятості, а інфляції повного значення не надається, перевага може бути віддана плаваючим валютним курсам. Коли ж ставиться за мету уникнути інфляції, переважними є фіксовані валютні курси. По суті, проблема порівняльних переваг фіксованого і плаваючого валютних курсів значною мірою зводиться до проблеми оптимального поєднання безробіття та інфляції.

Безпосередніми чинниками зазначених зрушень виступили:

- відновлення зростання середньоденних надходжень іноземної валюти;
- уповільнення відтоку іноземної валюти на користь нерезидентів.

Таким чином, застосування жорсткого валютного регулювання має особливу актуальність в умовах сучасної світової фінансової кризи задля обмеження відтоку капіталів за кордон та паралельно підтримання пропозиції валюти на внутрішньому ринку.

Україна сьогодні майже не представлена на міжнародних валютних ринках. Фундаментальною причиною цього є слабкість національної економіки. Через це НБУ змушений тримати гривню на короткому повідку, оскільки послаблення багатьох обмежень на торгівлю національною валютою, які ще застосовуються у прямій чи непрямій формах, можуть мати негативні наслідки для її стабільності. Водночас низька частка України в загальному обсязі світової торгівлі не робить необхідною торгівлю гривнею на великих міжнародних валютних ринках. Тому що гривнею обмежено торгують на окремих валютних ринках країн, які є найбільшими торговельними партнерами України. До того ж ресурси українських банків є занадто обмеженими, щоб говорити про їхню присутність на закордонних біржах. І нарешті, НБУ розумно не допускає участі іноземних суб'єктів у торгах гривнею в Україні, оскільки навіть одна масштабна спекуляція могла б похитнути стабільність валютного курсу.

Література:

1. Валютне регулювання та контроль: навч. посіб. / За заг. ред. О.В. Боришкевич. – К.: КНЕУ, 2008. – 400 с.
2. Івасів, Б.С. Міжнародні ринки грошей і капіталів: навч.-метод. посіб. / Б.С. Івасів, В.В. Комар. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 120 с.
3. Бураковський, І.В. Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України: навчальний посібник / І.В. Бураковський, О.В. Плотніков. – Харків: Фоліо, 2009. – 299с.
4. Журавка, Ф.О. Методологічні підходи до вивчення поняття «валютний ринок» / Ф.О. Журавка // Вісник науковця – 2009 р. : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (2 квітня 2009 р.) – Миколаїв: НУК, 2009. – С. 40-42.
5. Сорос Дж. Кризис мирового капитализма. Открытое общество в опасности. Пер. с англ. – М.: ИНФРА-М, 1999. – XXVI, 262 с.

УДК 334.012.61-022.51

*В.Є. Сорока, студент гр. 405-ЕФ
Науковий керівник: В.А. Гайдук, ст. викладач
Полтавський національний технічний
університет імені Юрія Кондратюка*

ПІДВИЩЕННЯ РОЛІ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Світовий досвід та практика господарювання свідчать, що підприємства малого бізнесу є одними із ефективних засобів структурної